

Մանգրամի Էֆեմար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԻՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ՊԻՐԻՆՃԻ ՄԷՆԷ

1866 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 22 ՍԱԼԸ

ՆԻՄԵՐՈ 206

Մանգրամի Էֆեմար հափթառ 6 եանի սենեակ 300
նիւթէ վերելիկ, սենեակի գլխածի, բոսթա փարառը տալի
իշխան օլարագ, 200 ղէ՝ օլուկ, ալթը ալթը 100 ղէ՝ օլա-
բագ, վե նիւթի տալի 50 ար փարառը սաթըլաճագ տըր :

Իլանսթըն պէհէր սաթըլը իշին, պի-
րինճի տէֆառա 5, իրինճի տէֆառա 2,
վե իւշիւնճիւ վե սալիւր տէֆալարա 1
էր զուրուշ ալթնաճագ տըր :

Մեթուկ վե սալիւրէ, Պէյ-օղլունա տողը-եօ տա
467 նիւթըլու խանէտէ ԼԷՎԱՆԹ ՀԷՐԱԼՏ Թաղի-
նէսինաէ, Կարապէտ 8. Փանսեանէ կէօնտէրիլէճէ տի-
ր :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ԹԷԼԷԿՐԱՖԻՅԷ

(Աճ-ն- Հ-ն- Ի-ն-ճ-ն-)

Փարիս, 26 նոյեմ.

Ձլորանստան պիւտրիւտիկինէ կէօրէ, Ի-
թալեա տէվլէթի թարաֆընտան Մ. տը Վի-
մէցցի եազընտա մէմուրիյեթլէ Բօմանա
իրաւ գըլընաճագ տըր :

Բէլթատան նոյեմ. 26 թարիլիւ ալթնան
թէլէկրաֆա կէօրէ, Վիէննա վիւքէլասըլա
Մանարիսթան արասընտա հասըլ օլաճագ
հիւսնի իսթիգաճ իւսթիւրի իզտիեատ պու-
մագտա տըր :

Մարսիլեատա պուղտայլար վե բամուգ-
լար գապի հալտէ տիրլէր :

Լիվըրբուլ 26 նոյեմ. — Իզմիր բամու-
ղու 10 3- :

Փարիս, 2 դեկ. տիւլամըն սաաթ 12
վե 55 տագըգասընտա :

Նիւ-Եօրգտան նոյեմ. 50-ու տիւլամը թա-
րիսիլէ ալթնան խապէրէ կէօրէ, Իմբէրա-
թօր Մագսիմիլիէն Մէգսիգաեթ թէրք իթ-
մէմիշ տիր (տիմէք տիր քի կէչէն հափթա-
քի թէլէկրաֆ հապատիսի եանըլ իմիշ) :
Ֆէտէրէլէր Մաթամօրաթը զապթ իթմէմիշլէր
տիր : Բամուգ 54 :

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱԽԻԼԻՅՅԷ

Կէչէն ճըւմա կիւնիւ Զաթը հազըն-
թի սատարէթբէնահի ինկիլթէրրա սե-
ֆիրի յօրտ Լանընս ճէնապլէրինէ պիր վի-
զիթա վէրմիշ տիր :

— Լա թիւրքիտէ օգուստուղուէն կէօ-
րէ, Լէֆթէր նամ մէշհուր հայտուտ
մու, խիսէրէն իզմիտ եազընընտա վազը
պիր չիֆթիլէ կիտէրէք, օրատա պու-
լունան պէքճիյէ, չիֆթիլէք սահալպինէ
եազարագ, քէնտիսի իշին օն թանէ իս-
թանպօլտան գըլըգ ապա կէօնտէրմէսի-
նի, վե ազճէսինի եազընտա թէմամէն

էտա իտէճէ կինի էմր ու իսթար իյլէ-
միշ տիր :

— Տօլմա պաղչէտէ վազը օլուկ մու-
ախարէն եանան թէաթրօնուէն եէրինտէ
Զաթը հազընթի վատիշահի աթլարընա
մախսուտ պի ախըր ինչա օլուսուկ, վե
սէրայը հիւմանուտա իսէ պաշգա պիր
թէաթրօ ինչա իթտիրիլէճէի հալաուի-
տաթտան տըր :

— Էթօալ տ'Օրիան նամ Ֆրանսըղճա
ղապէթա, ալաֆրանկա նոյեմ. 17 թա-
րիլիւ չըգարըլան 293 իւնճիւ նիւսիւ-
սինտէ, Կիրիտ զայլէսինին տէվամ իւզըն
պուլունմասընտան կիւեա Զաթը հազ-
ընթի Փատիշահի պիստպէր պուլուն-
մագտա օլուկ, մէգքիւր զայլէնին տէ-
ֆիլլէ ասպիշի հալ քեամիլէն իտտէ իթ-
միշ տիր գանն իթմէքտէ տիր տէյի շա-
եանը էֆիլլէթ պուլունման պիր թէ-
վաթուրուն նէշիլլէ, վիւքէլայի ֆի-
լամ ալէյհիտէ պիր նէվի սիթէմէ մա-
հէլ վէրմիշ օլմասընա մէպնի, իշ պու-
բազար կիւնիւտէն իթիպարէն պիր մահ
միւտտէթլէ թաթիլ իյլէմէսինէ Մէարի-
ֆի ումուսիլէ նէգարէթի ճէլիլէսի թա-
րաֆընտան էմր օլունմուշ տուր :

Մահուտ կիրիտ իսթիլալը նիշէ գա-
լար վե ֆէնալըգլարը, վե գան ու գըթ-
թալարը մուճիպ օլունգտան պաշգա,
իսթանպուլ զապէթալարը իշին տալի պիր
աթէթ կիպի օլունշտուր : գիւրա, մէգքիւր
զայլէ սէպէպինտէն չիմսիլէ գատար պէշ
ղապէթա տայիրէյի միւճազաթա իզգա
գըլընմըշտար տըր :

Պիր զապէթանըն պիր այ գաբալը գալ-
մասը, սահիպի իշին պիւլիւք գարար տի-
մէք օլուկ, վե միւշթէրիլէրի իսէ, հա-
վատիսաթտան մահրուճ գալաճազլարըն-
տան, հիւ տէյիլ իսէ շու իրինճի գարա-
լըն էօնիւնիւ ալթագ նիլէթ իյլէ, մէգքիւր

Էթօալ տ'Օրիան նամ զապէթանըն սահի-
պի, իշ Գօրիլէրէ նամ թալեանճա զապէ-
թատան, թաթիլ իլիմիւտտէթի թէքմիլինէ
գատար միւշթէրիլէրինէ կէօնտէրիլէճէ-
կինի տիւնքի կիւն խասսէթէն իլան իյլէ-
միշ տիր :

— . . . Միւլէլիֆ

1856 նոյեմ. 18 իսթանպուլ :

Միւլէվէֆա ճիզմէճեան Ֆամիլեա-
տը հազընտա զուհուր կէլէն համիյ-
նէթ վե զայլէթիւնիլ, պատիի մէմու-
նիլլէթիմ օլունշ տուր :

Շու միւնասէպէթլէ պիր գաթըն խայր-
խահըլընր տէր իսթըր իթմիշ օլուն-
ղունման, ազրան ու էմալինէ պիր թէշ-
վիզաթ օլմագ էմէլիլէ պէեանընը ճայիլ
կէօրտիւքտէն պաշգա, ալէնէն նէշիլլէ
հիմմէթիլիլի տալի ըէճա իտէրիմ :

Պունտան պէշալթը մահ մուգատտէմ
մէրհումուն զէվճէսի քէյֆիսիլ օլուկ,
վե քէնտիսի իսէ սէֆիլ հալտէ պուլուն-
տուղունու, լազըմ կէլէն էճգալարըն թէ-
տալիքի զըմընտա ինսանիլլէթի աճիլլէյ-
միւրաճաաթ իթմիշ, վե պէն տալի քէնտի
վաճիլլէյի զիմմէթիմ իֆասընա միւսա-
րաաթ իլէ, Մուսալլատա տիւքքեանը
պուլունան էճգաճը Գրիգոր աղաեա, մէր-
հումուն խանէսի իշին իսթէնիլլէն իլաճ-
լարըն իրաալինէ հիմմէթ իլէ, քէնտիսի
թէրիմէ գայտ իյլէմէսինի թէնպիհ իյլէ-
միշ իտիմ :

Կէչէն լազաթ կիւնիւ մէրգուճ Գըրի-
գոր աղաեա կիտիպ հիսապըմը սիւալ ի-
լէ, մէրհումուն խանէսի իշին կիտէն 43
ղուրուշուգ էճգանըն պէտէլինի էտա իթ-
մէք իսթէտիկիմտէ, մէրգուճ զապուլ իթ-
մէք իսթէմէտի, վե պէնտէ չէնտ տէֆա
իպրամ իյլէտիմ իսէտէ, ազրապէթեար
րէտտ իլէ ճէվապ վիւրէրէք « Էկէր ֆա-
վիլէթ տէնիլլէն չէյ պէնիի տտէմ իշին պիր
պօրճ իսէ, պէն տալի ինսանըմ, վե պէն

տախի այնի պօրձուն սահիպիմ տեղի
Միւսայիլէն Գրիգոր աղանդն ինսա-
նիյեթէսէրի եալընըլ պու օլմաեւըլ ,
իլլա սայիր տեֆալար , վէ խոստուսիլէ
կէչէն սէնէ գօլէրա էսնասընտա նիլէ ա-
սարը մէմոուհէսի կեօրիւլիւշ օլտու-
ղունտան , հագգընտա գալպիմտէ հիսս
իլլէտիկիմ էսէրի թէչէքքիւրի պէեան ի-
լէ պէրապէր , հէր վագըթ պու եօլտա
Փագիլէթէրէ տէվամ իլլէմէսինէ արգու-
բէշ պուլունտուղունտա տախի պէեան ի-
տէրիմ :

Հագգըլթէն պէօլլէ խայրխահըլար
թէչէքքիւր ու թէչիլիգաթա լէվատըր-
լար :

—Մարտին վէ Գիւրտիսթանտա պուլունտան
մուսպիրիմիլին ֆիլ 25 ճէմատի իւլ ա-
խըրէ սէնէ 85 թարիսիլլէ վիրուտ ի-
տէն թահրիւթը տըր :

Մարտին սանձաղընտա միւթէրաքիմ
եիւզ երկիրմի պէշ եիւք զուրուշուգ
պագաեա քէյթիեաթընը կէչէնտէ կէօն-
տէրտիկիմ թահրիւթընտա իպնա , վէ
պատէհու թափսիլթընը եագաձաղըմը
իմա իլլէմիշ իտիմ : Հալ պու քի , պու-
գաեայի մէզքիւրէնին էսպապը թահի-
լիլլէ , վէ թէֆէրիւթընտա պայրէսի թաթ-
վիլ մուճիպ օլաձաղընտան , վէ պու
հաֆթա իսէ , վագըթիմ օլմաուղընմոտան ,
պուլունտէ կէլէճէք քօսթաեա թէէսիլիլլ-
լէ , պու տէֆալըգ գալպիմի նագտիլէ
քէյթիեթիլին պէեանընը միւնտապ
կէօրտիւմ :

Եթէմիշ եէտի սէնէսի ճանիպի խա-
պիլէի ճէլիլէսինտէն պիլ ճիւմէ էեա-
լաթ վէ էլիլլէյէ իլլալ պուլլուլան էվ-
րագը նագտիլէտէն , Մարտին սանձաղը-
նըն մուգատտէմ վէ մուախիսէր հիսսէ-
սինէ տիւշէն օն սէքիլլ եիւք զուրուշա
եագըն , էվրագը նագտիլէ օլ վագըթ տէր
սանտըգ օլուպ , գայիմագաթ էսպագ
իլլէթիլլու Ալի պէյ էֆէնտի զէմանընտա
սիրգաթ ճիւնհայի քէրիլէսիլլէ , էմա-
նէթի մէզքիւրէտէն թարտ օլունտուպ ,
հէր նասըլ իսէ , էլհալէթիւհագիհի , լի-
վայի մէզպուր մալ լէֆիլիլլէ էվլէի պու-
լունտան Տէրվիշ Ալի էֆէնտիլէ թէսիլմ
օլունտուշ , վէ սիւքքէի խալիսէ օլմագ
իւզըն , օն պիր եիւք զուրուշուգ
միւլհագ գագալարտա թէպուիլ իլլէ , մալ
սանտըղընտա վագ օլունտագ իւզըն , էմիլի
միւսայիլլէյէ վէրիլլիլլէ իտի : Մէրգուլմ
օն պիր եիւք պու գատար զուրուշտան ,
եէտի եիւք զուրուշուտա նագտէն ճա-
նիպի խապիլէեէ իսպալ , վէ տէօրթ եիւք
զուրուշա , ատէմէրի մարիլթէթիլլէ ,
շունտան պուլունտան , վէ միւլհագ գագա-
լար էհալիսինտէն տուլ պէհա իլլէ էվ-
րագը նագտիլէ ճէմ իտիպ , մէվճուտի
սանտըգ տէյէրէք , վէ եէտի եիւք զու-

րուշուգ էվրագը տուլ իլլէեէրէք գու-
տուր գագալարի այնէն միւլհագ գագալա-
լա պագաեա կէօսթէրմիշ , վէ մէվճու-
տու սանտըգ օլան էվրագտան տէօրթ
եիւք զուրուշուգ գատարընը պիլթէք-
րար տուլ պէհա իլլէ թօլլատըղընտա
օլուպ , գիքր օլունտան եէտի եիւք զու-
րուշուգ էվրագ , կէչէն սէնէ այնէն խա-
պիլէի ճէլիլէեէ կէօնտէրիլլիլլէ իսէտէ ,
տէօրթ եիւք զուրուշուգ հալեա լի-
վայի մէզպուրտէ պուլունտուղունտա , վէ
պուլունտէ պագըն տէսայիսէ մէպի , իլլալ
գըրընմաուղընտա անլաշըլտըղընտա պիլնաէն ,
քէյթիլլէթիլլէ պիր մէմուլուր միւլտուա-
գըղ վատըթատըլա , պիտայէթիլլէտէն
թահրըղընտա պաշլանըլա , հէր հալտէ ,
մէնաթիլ խապիլէ գուհուրա կէլլէճէկի
չիւպհէսիլլէ տիր : վէ հալթիւ սանտըգ
էմանէթի մէաշը իւշ եիւզ զուրուշ օլ-
տուղու հալտէ , պագըն չըպուգ ատէմ-
լէրին , պիր միւլտուլթ , էմանէթի մէզ-
քիւրէտէ պուլունտուպ , մուախիսթէն
լիլլէթիսապը սէլլէթ ու սաման իլլէմէլէ-
րի , վէ ճէսիմ գօնագըլար եագտըրմալա-
րը , էմվալ խապիլէնին բէնչէի իլլէթի-
սապըլընտա գալտըղընտա տէլիլլէ գալի
տիր :

(Իֆատաթը մէպուլթա հիւքմիլլէ
էմվալ խապիլէի ճէլիլլէնին , պէօլլէ պիր
թագըլմ ատէմլէր էլլէրինտէ սուլի իսթի-
մալ օլունտուղու , վէ պուլունտէ սէպէպի
նէչէթի նէ ճիլլէթտէն իսէ , թէտըղը
պուլլուլմալա , պու մագուլէ հալթը
նամէրիլլէնին մէնի վուգուլի , վէ միւ-
լէթթէպաթը Տէվլէթիլլէ , պու եօլտա
չիւրիւմէսի գաթէն թէճիլլէ օլունտա-
եագաղընտան , վէ թահրիւթընտա մէզ-
քիւրէտէ իլլէն թէտըղընտա կիրի-
չիլլիլլէի հալտէ , մէքմուլմաթըն գահիլլէ
չըգաձաղը կէօսթէրիլլիլլէ պուլունտու-
ղունտան , թահրըղընտա լաղըմէնին , վէ
ֆիլհագըգա հալթը միւլլէվլիլլէ թէ-
պէյիլլէն իլլէտիլլի հալտէ , իճալ իտէն-
լէր հագգընտա , մուալէլլէի միւլթա-
պիլլէնին իճրասընտ հիմմէթ պուլլուլա-
ձաղը չիւպհէսիլլէ տիր :

Ճէլլէթ :

— . . . Խմբագիր :

Քաղաքիս Մէլիսի-Քէպիրի անդամակ-
ցութեան խնդիրը սկսաւ օտար լրագիրներու
մէջ ալ արձագանք գտնել , Գուրիէ տ'Օրի-
անի Խղմիրի թղթակիցը անցեալ չարթուան
թիւրթիւրէն մէկուն մէջ , սոյն խնդրոյն վրայ
խօսելով կը բաղձայ , չենք գիտեր ինչու թ-
Սվաղիեանի հրաժարիլը եւ անոր տեղ Գր-
Ապրօի յաջորդելը , որուն կարող եւ գոր-
ծունեայ անձ մը ըլլալը կը խոստովանի . ըստ
իս' ոչ Սվաղիեանը եւ ոչ Ապրօն կրցած են
ժողովրդեան համարումը իրենց շահիլ , ազ-
գին մէջ ուրիշ ալ աւելի արժանաւոր ու ան-
կողմնապահ անձինք չեն պակսիր , փափա-
քելի է ուրեմն այսպիսի մը ընտրութիւ-
նը , կարելի է ան առնել ազգային շահերը

եւ իրաւունքը քիչ չառ պաշտպանութիւն սոյն
պատկառելի ժողովին մէջ :

Ուրախ եմ ըսելու որ Մեսրոպեան վար-
ժարանը իր յառաջագէմ ընթացքը կը շա-
րունակէ , հակառակորդ կողմը իսկ չկրնար
ուրանալայս , չնորհակալ ըլլալու է Ուսում-
նասէր ընկերութեան , որ անխուճ կաշխատի
հայ մանկուոյն բարոյական դարգացմանը հա-
մար , աշակերտներուն ծնողացը զգացմանը
հաւատարիմ թարգման եղած կըլլամ հրա-
պարակաւ չնորհակալութեան հաւաստիք
մատուցանելով նոյն ընկերութեան անդամ
ներուն , չարունակեցէք ազնիւ պարոններ
ձեր այս գովելի ընթացքը , փշրեցէք այն ա-
մեն արգելքները , որք նախանձը եւ հակա-
ռակութիւնը կը ջանան յարուցանել ձեզի դէմ :

Քաղաքիս իտալական ընդհանուր հիւ-
պատու Պ . Պէրիօ ասպետը , ընկերութեամբ
պատուաւոր անձերու , հաճեցաւ անցեալ
չարաթ իր այցելութեամբը պատուել ըզ-
վարժարանը , գոհեղաւ տեսնելով դպրոցին
բարեկարգ ընթացքը :

Գաղղիոյ ընդհանուր հիւպատու Պէնթի-
վէլիօ կոման ալ մասնաւոր նամակաւ մը
յայտնելով , իր վշտակցութիւնը Պ . Ղականին
ազգայնոց ոմանց կողմէ կրած անիրաւ հա-
լածանացը համար , խոստացեր է իր պաշտ-
պանութիւնը անոր . ուղեր է նաեւ տեսնել
Մեսրոպեան վարժարանը ու քննել անոր ըն-
թացքը , ասոնց ինչ կ'ըսես խայտալ պա-
րոն , եղունքներդ բաւական կը կրծես , հի-
մայ ալ վախճամ սիրտդ պիտի կրծուի :

Ինչպէս որ նախընթաց նամակով ծանու-
ցի ձեզի , վերջապէս կադի այն յաւիտեա-
կան կարծուած խնդիրը ներկայ կառաւա-
րիչունս գործունէութեամբը լուծուեցաւ ,
եւ անցեալ հինգշաբթի օրուրէն ի վեր քա-
ղաքիս լուսաւորութիւնը սկսաւ :

Խղմիրի զանազան հասարակութեանց ե-
րեւելիները փութացին իրենց չնորհակալու-
թիւնը յայտնել նորին վսեմութեան մասնա-
ւոր ուղերձով մը :

Քաղաքիս մէջ նոր կադմուած Յոյն Ժո-
ղովարանի անդամները , անցեալ հինգշաբթի
օրը կառավարութեան պալատը գնացին եւ
իրենց նորակազմ ժողովարանին անդամակ-
ցութեան պատուը ընդունիլ ազաչեցին նորին
վսեմութեան : Սիւրէյա փաշան հաճեցաւ ըն-
դունել անոնց ըրած առաջարկութիւնը եւ
հետեւաբար խոստացաւ որ ջանք պիտի ընէ
անոր յառաջարկութեանը նպաստելու :

Պարսկական հիւպատու Միրզա Աբբաս
խանը Պոլիս կանչուեցաւ , եւ անոր տեղը
Միրզա Ռիզա խանը վեհափառ շահին հրա-
մանաւ Խղմիրի ընդհանուր հիւպատու ան-
ուանեցաւ :

Նմանապէս քաղաքիս մուհասէպէճի Նա-
զիֆ պէյը , իւր պաշտօնէն հանուեցաւ , եւ
անոր տեղը յաջորդեց Կ . Պօլոյ եկամտից
պաշտօնատան անդամներէն Սայիտ պէյը :

Այս չարաթ երէք անգամ երկրաշարժ ու-
նեցանք . եւ այնուհետեւ տեղատարաւ անձ-
րեւ :

Մնամ եւայն

1866 նոյնմ . 15 Խղմիր

... Խմբագիր

Կըլենք որ Ս. Պատրիարք հայրն անց-
եալ երեքշաբթի օրը Բ. Դուռն երթալով ե-
րէք խնդրոց համար բարձր. Ալի փաշա-
յին խնդիր մատուցեր է, որոց կարգէն է ե-
զեր նաեւ Սոյ Աջապահան Նիկողոս եպիս-
կոպոսին 'ի Պօլիս բերուելու գործը:

Չգիտեմ, ... Խմբագիր մեք արդ-
եօք դարմանալից դարու մը մէջ կապրինք,
թէ մեր Պատրիարքարանի բռնած ընթացքը
մեզի դարմանալի կերեւայ:

Մինչդեռ ինքնուրանաբար կաթողիկոս
չինուող եպիսկոպոսի մը համար քանի քա-
նի անգամ բողոք կը մատուցուի եւ մեծ կա-
րեւորութիւն կը տրուի, եւ ահա Ալթամա-
րայ մարդասպանութեան կասկածանօք ամ-
բաստանեալ խաչատուր եպիսկոպոսի խնդ-
րոյն նկատմամբ հանապազօրեայ լուծիւն
կը պահուի:

Առաջնոյն համար Պատրիարքարանը բո-
ղոք կը մատուցանէ Բ. Դրան եւ իրաւամբ
կը պահանջէ Նիկողոս եպիսկոպոսին Պօլիս
գալը: Երկրորդին համար Բ. Դուռը կաս-
կածանաց գիր կը դրկէ Պատրիարքարան եւ
ահա անոր ուշադրութիւն չ'մատուցուիր:

Ասկէ ինչ կ'իմանաս, ընթերցող:

Տարակոյս չկայ որ Ս. Պատրիարք հայ-
րը կամ ինքնակոչ կաթողիկոսութիւնը մար-
դասպանութենէ աւելի ոճիր կը համարի, որ
անոր աւելի ուշադրութիւն կը մատուցանէ.
կամ խաչատուր եպիսկոպոսն անմեղ է, եւ Ս.
Պատրիարք հայրը հակառակ Բ. Դրան կա-
մացը չուզեր արդարացնել, կամ խաչատուր
եպիսկոպոսն իրօք մեղապարտ է եւ կը լուծ
Պատրիարքարանն այս մասին եւ կամ Ս.
Պատրիարքը ժողովրդեան ձայնը որ Աս-
տուծոյ ձայնն է, առ ոչինչ կը համարի:
Բայց բառ իս հանելուկ մը եղած է այս խնդ-
րը՝ որուն լուծումը աշխատէ որ գտնաս:

Լսեցինք նաեւ որ քիւրտերու միջնորդ-
ութեամբ խաչատուր եպիսկոպոսը կաթո-
ղիկոսական գա՛նք բազմեր, վանքին մէջ
դպրոց բացեր, թանգարան հաստատեր եւ
Պօլսէն ալ վարժապետ մը ուզեր է:

Շիտակը խօսելով միտքերն ու սիրտերը
հրապուրելու բաւական ճարտարութիւն ալ
ունի եղեր խաչատուր եպիսկոպոսը:

Մի դարմանար, ընթերցող, այս եղածին
վրայ, որովհետեւ կան մարդիկ՝ որ մեծ դործ
մը տեսնելէ առաջ առաքինի կըլլան, կան ալ
որ գործելէ վերջը:

Ներոն 'ի սկզբան առաքինի էր, խաչա-
տուր եպիսկոպոսն ալ իր մեծ գործը կատա-
րելէ ետքը առաքինութեան դիմակը ձեռք
առաւ:

Տեսնենք թէ Պատրիարքարանն ինչ բան
ձեռք պիտի առնու...

17 նոյեմ. 1866

Ալեք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

... Խմբագիր

Ազատաբոյր լրագրիդ 192 եւ 195 թիւ
թերթերուն մէջ հրատարակած յօդուածոցս
գտած սիրալիր ընդունելութենէն քաջա-
լերած եւ մանաւանդ գրելու համար առ իս
ըրտծ ձեր հրաւերն ընդունելով՝ կը խոստա-

նամ այսուհետեւ « Հայկական Նամականի »
վերնագրով յօդուածներ շարունակել. որով
ոչ թէ չունեցած հանճարս ցուցնելու ա-
նարգ փառասիրութեամբ կուզեմ երեւնալ,
այլ աւելի կարեօք չափ ազգային յառաջա-
դիմութեան եւ գրականութեան թեթեւ
ծառայութիւն մը մատուցանելու փափագա-
նօք միայն:

Ուստի իմ թերութեանցս համար կանխաւ
խնդրելով ձեր եւ ազգիս ներողամտութիւնը՝
կը գրեմ ահա՝ այս անգամ վերանորոգումի
վրայ, որ հրատարակած նախորդ յօդուա-
ծոցս նիւթերուն կարգէն էր:

ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄ

Ինչպէս սովորութիւն է, ամեն նոր դա-
ղափար կամ սկզբունք 'ի սկզբան հետեւողը
եւ պարսաւողներ միանգամայն կ'ունենան
(թէպէտեւ սկզբունք մը հին եւ կամ նոր չը-
կընար ըլլալ երբեք. որովհետեւ ինչպէս
որ կրօնական ճշմարտութիւն մը՝ կրօնական
բառով վարդապետութիւն կ'անուանի, նոյն-
պէս ալ փիլիսոփայական ճշմարտութիւն մը՝
իմաստասիրական բառով սկզբունք կը կոչ-
վի, որ 'ի յաւիտենից է), ասանկ ալ ահա
վերանորոգութեան գաղափարը երբեմն հզօր
ախոյեաններ եւ մերթ ալ հակառակողներ
ունեցաւ:

Մին իր ըմբռմանն ու դատողութեանն
համեմատ լուծեց ու բացատրեց այս կեն-
սական խնդիրը եւ քիչ կամ չատ կարեւո-
րութիւն տուաւ. ուրիշ մը ուրիշ կերպ մեկ-
նութիւններ տալով անոր, զեռ եւս ժամա-
նակն անվերահաս վճռեց իր մտացն անձուկ
դատումովը եւ ահա՝ Հայ Զօյիլ մ'ալ այս
ամենուն հակառակը պիտի լուծէ՝ մոլթ ու տը-
խուր գոյներ տալու համար իր հողոյն
հետ թղթեր ալ մորտելու, նշաւակելու,
հալածելու եւ մեղապարտ հողիները խա-
րոյկի ու դատապարտութեան մատնելու
եւ ողորմելի միամտաց ալ հողիներուն վեր-
կութիւն, մտացը՝ լսաւարութիւն, ա-
չացը՝ տեսողութիւն, ականջացը՝ լսողու-
թիւն եւ հաւատացը՝ հաստատութիւն քա-
րողելու ինքնակոչ առաքելութեան պաշ-
տօնը յանձն առաւ, եւ ահա՝ խաւարի ու
կորստեան վտանգի մէջ եղող Հայոց հոգեոն
աչքերը բացուելով՝ այս նոր առաքելական
արժանաւոր ընդունելութիւն մը ընելու եւ
իրեն հրաշագործութեանցը դէմ ապերախտ
չը գտուելու համար ձիթնեաց ոտներով
դիմաւորեցին եւ օրհնութեան բարձր ազա-
դակներով երգեցին « Ռ'վաննա, օրհնալ որ
գաս յանուն ինքնակոչ առաքելութեանդ,
եւ օրհնալ որ քարոզիցեր զգոյութիւն դի-
ւաց, զհաւատայն սառանայից եւ բացեր
առաջի մեր գոգոն դժոխոց »:

Բարէ՛, ինչ գեղեցիկ ու անմահ ընդու-
նելութիւն, մենք ստուգել չենք նախանձիր
ասանկ փառաւոր ընդունելութեան մը վրայ,
եւ ո՛չ ալ անարժան կը համարինք, այլ ար-
ժանաւոր յարգանքը՝ վեհանձնաբար արժա-
նագունին մատուցանելով, աշխատինք ցուց-
նելու թէ իրօք ինչ է այս խնդիրը՝ որ ո-
մանց ահ ու՞ղող, քանինքնու զգուանք, եւ
չափերու ալ սէրն ու համակրութիւնը կը
գրուէ:

Նրբ ազգային օրէնք մը սնուաւական կըլ-

լայ ժողովրդեան մը կառավարուելուն, որով
եւ անհուն անկարգութիւններ կ'աւելնան
երթալով ամէն ուրէք, եւ երբ մանաւանդ
զգալի կըլլան աւելի այս անկարգութեանց
դառն հետեւանքները, ահա՝ ան ատեն իշ-
խանութեան եւ կամ ժողովրդին կողմէ օրի-
նաց վերաքննութեան հարկը ստիպողաբար
յայտնի կըլլայ, որ երբեմն յեղափոխութեամբ
եւ մերթ ալ բարեկամօրէն միարան հաւա-
նութեամբ տեղի կունենայ, որ կանուանի
ՅԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ:

Վերաքննութեան հարկը ազգային, քա-
ղաքական եւ կամ քաղաքային օրինաց համար
յատուկ չէ միայն, այլ երբեմն եկեղեցական
օրինաց համար ալ ստիպողաբար անհրաժեշտ
կըլլայ. որ շատ անգամ եւ գրեթէ միշտ
սովորութեան եւ կամ օտարամուտ դրու-
թիւններու պատճառաւ կեղծանին եկեղեցա-
կան օրէնքներն ու սահմանադրութիւնները
եւ այս զեղծմանց առաջին աշխուշ, դա-
նոնք հիմնովին ջնջելու եւ եկամուտ կար-
գերն ու սովորութիւնները 'ի բաց արտաք-
սելու համար եկեղեցական բարեկարգու-
թեան հարկը կ'զգացուի, որ կանուանուի
ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄ:

Վերանորոգումի հարկը այսօր մեր ազ-
գին համար այնչափ ստիպողական է, որ
գրեթէ օրուան խնդրոյ մը պէս շատերուն
ընտանն է, զոր յառաջագոյն՝ յաւէտ ազգա-
սիրութեան նախասահմանեալ բարեխիշատակ
նահատակ մը աւա՛ղ, Նալբանդեան Պ. Մի-
քայէլին կ'ակնարկեն այս բառերս, զոր չա-
րատանջ մահը յափշտակելով մեր մէջէն,
ցարդ անորանստգլուտ կորուստը ողբալու գըծ-
բախտութիւնը ունեցած ենք: Բայց դո՛ւնէ իր
կենսագրութիւնը 'ի լոյս ընծայուած տեսնե-
լով՝ թէ մենք միտթարուէինք, եւ թէ ա-
նոր վարուց՝ բարուցը՝ ոգւոյն ու զիպոյ-
մանցն անտեղեակ Հայն ալ գիտնար թէ ո՞վ
էր այս հանգուցեալ անձը: Ա՛հ, անողորմ
ճակատագիր, մինչդեռ Ներսիսային իր հայ-
րենեացն ու ազգին իրապէս օգտակար եղող
հայրենասէրներն 'ի կենդանութեան քաջա-
լերելը միայն բաւական չ'անպելով՝ յեւ մահ-
ուան ալ անոնց յիշատակը փառաւոր պըճան-
ներով կ'անմահացնէ. իսկ Հայը անոր յիշա-
տակին երկու կաթիլ միայն արտաքը նուի-
րելը բաւական կը համարի, եւ ահա՝ սրտով
ու հոգեով մեր Հայ Զօյիլն ալ չ'ազդիր բը-
նաւ հանգուցելոյն ցուրտ դիակէն անգամ
վրէժ խնդրելու) մեր ազգի ժողովրդեան ա-
կանջներուն հնչեցնելով՝ աղատ համարձակ
յառաքելի խոյացաւ ճշմարտութեան արի
զօրականի մը նման՝ նախապաշարման գէժ
անվեհեր ճակատելու, եւ ահա հնաժող գա-
ղափարներու հինաւուրդ գլուխ մ'ալ մոլի
նռանդին փաստաբան (կ'ուզէի ըսել ձախո-
ղաբան) կանգնելու երբեք չ'ամչցաւ, եւ
քաջաբար պատերազմելու անկարող դասա-
լիք դիւերին մը նման իր հակառակորդը խոր-
դաւանելու վատութիւնը ձեռք առնելով՝
վիճաբանութեան ազատ ասպարէզը ջերմե-
ռանդաբար (հասկցիր ճիշդութեամբ) « սէնթ
օֆիսի » ատենանին փոխակերպեց իր մտացն
անձուկ սահմանին մէջ եւ իր բարեպարիշտ
(իմացիր սոսկաբիշտ) սրտի երկնային (այս-
ինքն դիւային) ազգութովը ջերմեռանդ երկիւ-
ղածութեամբ (գիտցիր կեղծաւորութեամբ)
սկսաւ իր հակառակորդին համար անհաւա՛տ
է, անկրօն է աղաղակ. եւ եթէ դիպուա-
ծով ձեռքէն գալու ըլլար, անոր մոլորեալ
մտացը չլիքաներ կը դարձնէր եւ անցադիրն
ալ ձեռքը տալով՝ անոր մեղապարտ հոգին
դժոխքի տանջանայցը կը մատնէր. բայց ա-
հա բարեբախդաբար ոչ մեր Հայ Զօյիլը հա-
ւատաքննութեան բռնաւոր դահլձ մ'էր, եւ
ոչ ալ իր հակառակորդը իրօք անհաւատ
ամբարիշտ մը:

Երբեմնէ

— Պու տեֆա Մանչեսթերտէն ալ տըղըմըզ պիր մէքթուպտա շու աթիտէ քի ֆիեաթլար պիտիրիմիշ տիր :

(16 Նոյեմբեր Լիւբլեք-Լ Եֆէս)

Այըն 15 ինտէ սաթը 8000 պալեա տըր . ֆիեաթլար էսկի հալտէ տիր .

Պու պիր հաֆթալըզ սաթը 6էման 40 պիր 940 պալեա տըր , պուլարտան 940 ը մատ-րապաղար , վէ 10,990 ը ալըզտան թաշրա իշին օլուպ , պաղը գալան 28,980 պալեա տըր . ֆապրիգալար իշին տիր . պու կիւնքի հաղը 618,684 պալեա , կէշէն սէնէ պու կիւն 294,150 պալեա տըր , օրթա Պոուտ 14 , Մըսըր էյի 16 , Տօլլարա 101-1 :

Պու կիւն բիեաշա հալեա տուրկուշու-ղա տէվամ իթմէքտէ իսէտէ , իյի պիր հէյ-իէթտէ գաբանմը տըր . ֆիեաթլարտա տիւն-քիւնտէն պիր իէպտիլաթ օլմապըզ սաթը պու կիւն 10000 պալեա . պուլարտան 5 պիրի մատրապաղար վէ թաշրա իշին տիր :

(17 Նոյեմբեր Լիւբլեք-Լ Եֆէս)

Պուլտա պու կիւն բիեաշա բէք նիգա-մընտա իծրա օլուշուպ , վէ բամուղուն եօ-լունա կիրմէսինէ պիւլիւք պիր իւմիտ կէօ-րիւնմէնէ պաշլատը , վաղաա ֆիեաթլարտա պիր եիւքսէքիւք օլմապը իսէտէ բէք գա-վի տիրէր . սաթը պու կիւն 10,000 պալ-եա , պուլարտան 4,000 ի մատրապաղար վէ թաշրա իշին տիր :

Օրթա Պոուտ 14 , Մօպիլ 141-1 , Օրլէ-անա 141-1 . ալեա ճինա Մըսըր 16 , Բերնամ 151-1 , Տօլլարա Սուրաթ 101-1 , Պէնկալ 71-1 :

(19 Նոյեմբեր Լիւբլեք-Լ Եֆէս)

Պու կիւն բիեաշա դայէթ իլէ եօլունտա օլուպ , իյի իսթէք օլտու . բէք գալի ֆի-եաթլար իւղրէ պու կիւն սաթը 10,000 պալ-եա , պուլարտան 5,000 ի մատրապաղար վէ թաշրա իշին տիր :

Օրթա Պոուտ 14 , Մօպիլ 141-1 , Օրլէ-անա 141-1 , իյի ճինա Մըսըր 16 . Բերնամ 151-1 , Տօլլարա Սուրաթ 101-1 , Պէնկալ 71-1 :

(20 Նոյեմբեր Լիւբլեք-Լ Եֆէս)

Ալըզէրիշ իւղէրիւտէ պու կիւնքի իսթէք օրթա օլտու . մատրապաղար վէ թաշրա ի-շին օլան սաթը պիրաղ գալի տուրէթտէ օլտուլար . ֆիեաթլար տիւնքիւնին պիր թըր-գըսը տըր . սաթը 8 պիր պալեա :

21 Նոյ . պու 15-ի 10,000 պալեա տըր .

Ֆիեաթլար էսկի հալտէ .

Պու հաֆթա Մանչեսթերտէն Օրմըրտ ճէրվիւ , վէ Թօմսըն իսմիլիէ պիր պասմաճը 500,000 լիրա իլէ գալիաթմը իսէտէ , բիեա-շաա պիր թէէսսիրի օլմամը տըր :

ՆԵՎԻՅՅԷ

Մանգու մէյիգին 181 ինճի նիւսիւ-սինտէ , թունա նամ գալէթատան ալը-նարադ , գաւորն թայիֆէսինտէն պիրիսի-նին աճայիպ սուրէթտէ պիր չօճուգ տիւնեայէ կէթլրաիկին տէրճ իթմիշ , վէ պաղը հալէրի իշին իղհարը թէաճ-ճիւպ տալի իյլէմիշ իտիլ :

Իսկէնտէրիյէտէ պուլունան տօսթլա-րմըզտան պիրիսի մէյ քիւր հիքեայէյի օգուտու գտա , պիզգաթ կէօզէրիյէ կէօր-միւշ օլտուղու էօյլէ դարայիպ նէվինտէն օլան շու աթիտէքի վուգուաթը թարա-վըմըզա պիրիսիմիշ օլտուղունտան , մէմ-նունէն պէեան իլէ պէրապէր , պու հի-քեայէտէն նասիհաթ ալարադ , պիր տա-հա պիր եէրտէ էօյլէ պիր շէյ գուհուրա կէլաիկինտէ , հէրքէսին չէշի հապարէթ վէ գօրգու իլէ պաղմաեպ , իլա տիգ-գաթ իլէ գաեըրըզ վէ իսթիլթօ իշինտէ սաղլամալարըն նասիհաթ տալի իտէրիգ :

Գայսէրիյէլի կիւլպէնքեան միւթէվէ-ֆա Բարթուղիմէոս աղանըն շէհրտէն ալթը սաաթ մէստֆէտէ վաղը օլան չիթթիլինտէ պուլունան իքի սէնէ մու-ղատտէմ արապ չիթթիլէրտէն պիրիսի-նին մանտաք քէնտի եալըուտուտու տօ-ղուրաճաղը վաղըթ , ճահլի արապ իքի պաշ պիրիլքտէ չըգորդըն կէօրիւպ , վէ իքի եալըու տօղուրաճաղ տըր տէյի դանն իյլէտիկինտէն , ղէվալ լը հայվանա պիր ի-յիլէ իթմէք Նիյէթ իյլէ պաշլար մէյ քիւր պաշլարտան պիրիսիին իլէրի եիթիպ վէ տիկէրիին տիշարը չէքմէյէ . հալ պու քի դաթէն պիր վիճուտա իքի պաշ օլմապը ճիհէթի իլէ միւրտըր հապը օլմամաղըն-տան , աղապէթքետը սաղ օլարադ եալ-րու մէյտանէ կէլի իսէտէ , եա չէքտիկի-էղիւթթիլէրտէն նաշի , վէ եալուտ թա-պիթիլէ եարըմ ստաթտան սօնրա էօ-լուր , վէ սահիպի պիլմէյէրէք վէրտիկի-րէնճիտէ հաղգընտա գալպիտէ պիւլիւք աճը էսէրի հիսս իտէր :

Մէյքիւր հայվանըն պիր պօեուլտա իքի պաշ , վէ հէր պաշտա պըրը պըրը իքիլէր կէօզ , պիրէր աղըզ , պուլուն վէ սայիլէսի վար իտուկի , վէ վիւճուտիտէ տէօրթ աեադ վէ պիր գուլըուգ պու-լունտուղու կէօրիւպիւշ , վէ չիթթիլի պու հայվանը չիթթիլին սահիպի ֆա-միլեաքընա կէօնտէրմիշ , վէ անլէրտէ սէյր-ու թէմաշա իյլէմիլէր , վէ կէրչի քէն-տիլէր ճըֆի իթմէմիլէր իսէտէ , պաշ-գալարը կիպի թէլէֆ տալի իթմէյիպ , իլա օլտաա պուլունան ֆրանսըզ մէք-թէպիլէ իհտա իթմիլէր քի , հալեա օ-լտաա մահֆուգ պուլունամաղտա իմիշ :

Պու վուգուաթը պիրիսիին տօսթլա-մուգ շու աթիտէքի տիգգաթա շաեան վաղաեը տալի իլա վէ իյլէմիշ տիր :

Մէյքիւր չիթթիլէք Նիլնէ հրինին Մահ-մուտիյէտէ տէնիլէն շէօպէսի գըպլէյի շար-գըյէսի թարաթընտա վաղը օլուպ , վէ մահտուլաթը իսէ շէհրէ նաղը օլունմադ իլին իքի գըթա գաեըզ իլէթտիրիլմէ-սինէ լիւզում պուլունամաղտա , վէ մէյ-քիւր գաեըզարտան պիրիսիին գաբի-տանը 116 եաշընտա վէ Համէտի իսմին-տէ պիր իլթիեար իմիշ :

Պու հիքեայէտէ աալա միւպալաղա պուլունամաեպ , իլա , պիւլիւք Պօնօ-բարթէ Մըսըրա կիթտիկինտէ մէրգու-մուն թօրունլար սահիպի պուլունամաղու-թահգըգաթը սահիհէ իլէ անլաշըրը տըր :

Ղարայիպի շուրասընտա տըրքի , մէր-գուլ միւսինն արապըն հալեա թապ ու-թաղաթը եէրինտէ օլտուղունտան , գա-եըզըլըղընա տէվամ իթմէքտէ , վէ քէն-տի տէլիգանը թայիֆէլէրիին եէրինտէն գալորաամաղալար սէպզէվաթ քիւֆէ-լէրինի թուլթուղու պիրլէ գաեըզա-աթմաղտա օլտուղու շէօյլէ տուրուշ , պուլունան իքի պուլունգ սէնէ էվվէլ եի-կիրմի եաշընտա կէնճ վէ գուլվէթի պիր գարը իլէ էվլէնմիշ , վէ մէրգուլմէտէն իքի էվլտա սահիպի օլմուշ , վէ պիրի էօլմիւշ իսէտէ , տիկէրի գըզ օլտուղու հալտէ պու կիւնլէրտէ եիւրիւմէյէ պաշլամը , վէ պիր իւլիւնճիւ էվլտա սահիպի օլմա-ղընա իւմիթվար պուլունտուղուտա սէյ-լէնմէքտէ իմիշ :

Շու աաաթ էլթօպաաա պուլունուպ-տա ուսթա հէքիլմէր սիւալէրիլէ չօ-ճուգուղունտան պէրու նասըլ էօմիւր կէշիլմիշ օլմապը իւղէրիին մալիւմաթը քեամիլէ ալընտըզտան սօնրա իւղէրիին միւթալաա օլունաա , գանն իտէրիգ քի , կէնճլէր իլին իսայիլէ նասիհաթը միւ-ֆիտէ հասըլ օլա պիլիր :

— Իքէք հուսուլա կէթիլէն պէօճէք-տէն Չին էհալիսի աթիլիւղիքը թարիգ ի-լէ տալի իսթիֆատէ իթմէքտէ իմիշ , շէօյլէ քի , գեքը օլունան պէօճէք քէմալէ եէթիլիպ , գօզալարըն եալմադ իլին օլ-տուղարը մահէլտէ տալ արալարընա գարիպ պուլունամաղալարը վաղըթտա գուլվէի հայաթիյէլէրի թէնագուս ի-տիպ , վէ ճիւլմէրի տէրունիտէ պուլու-նան մատտէ հարի թէքեասիլէ իյլէ-եիպ , քէնտիլէրի պօզուլարադ , եալ-մաղալըն թէլէֆ օլանլարա գըսա գուլթ-թէսիլէ իթտիլէրի հալտէ , պու գուլթ-լարը ալըզ , հարիլի հալի օլան գըսմընը ալըրըպ վէ սըճադ սու իլինէ աթաթադ եուլմաշաղապ , էյի էգիլտիլէտէն սօնրա , սուեու թէպիլի իտէրէք , գարընտաղ-յէթ կիւլէլ պիր րուղան պուլունամաղա-իւլու րուղան պիլթը կիպի սաֆ օլա-րադ , դայէթ ինճէ գըյմէթի ըէսիլմէրի-նէ ըլնթուպէթտէն վէ տահա սայիլ-մէվաաա մուղիլթէտէն մուհաֆաղա ի-շին իսթիմալ իտիեարը իմիշ :

Թաթիլէ վէ-էյի

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Յ . ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԼԷՎԱԼԵԹ ՀԵՐԱԼՏԵՆ ԹԱՊԵԱՆԵՍԻՆՏԷ
ՊԵՌՈՒԼԵՆԱ ՅՈՒՐԻ ԵՈՒՄ , ՅՈՒՐԵՆԱ ԱՅՈՒԼԵՆ
ՊԵՐԱՅԵՐԵՐ ԳԱՐԵԼԵՆԱ ՆԻՍԵՐՈ 467